

SEMINÁRNÍ PRÁCE Z PŘEDMĚTU KRAJINNÁ EKOLOGIE Z4066
jaro 2012

MAPOVÁNÍ A HODNOCENÍ ÚZEMÍ V OKOLÍ OBCE HODSLAVICE

Ludmila Macíčková

1. ročník B-GEOG
PřF MU

Brno 2012

Obsah

1 Úvod	3
2 Vymezení území	4
3 Fyzickogeografická charakteristika území	5
3.1 Geologické poměry území	5
3.2 Reliéf území	6
3.3 Klimatické poměry území	6
3.4 Vodstvo.....	7
3.5 Půdní poměry území.....	8
3.6 Biogeografická charakteristika	9
3.6.1 Bioregion	9
3.6.2 Biochory	10
3.6.3 Vegetační stupně	10
4 Zhodnocení vývoje využití území v minulosti	12
5 Základní typy stanovišť ve zkoumaném území	16
5 Základní typy stanovišť ve zkoumaném území	17
6 Kostra ekologické stability území	24
7 Závěr.....	26
8 Literatura a prameny:	27
Webové stránky a mapové servery:	27
9 Přílohy.....	28
Krajina mapovaného území ve fotografiích začátkem 70. let a dnes.....	28

1 Úvod

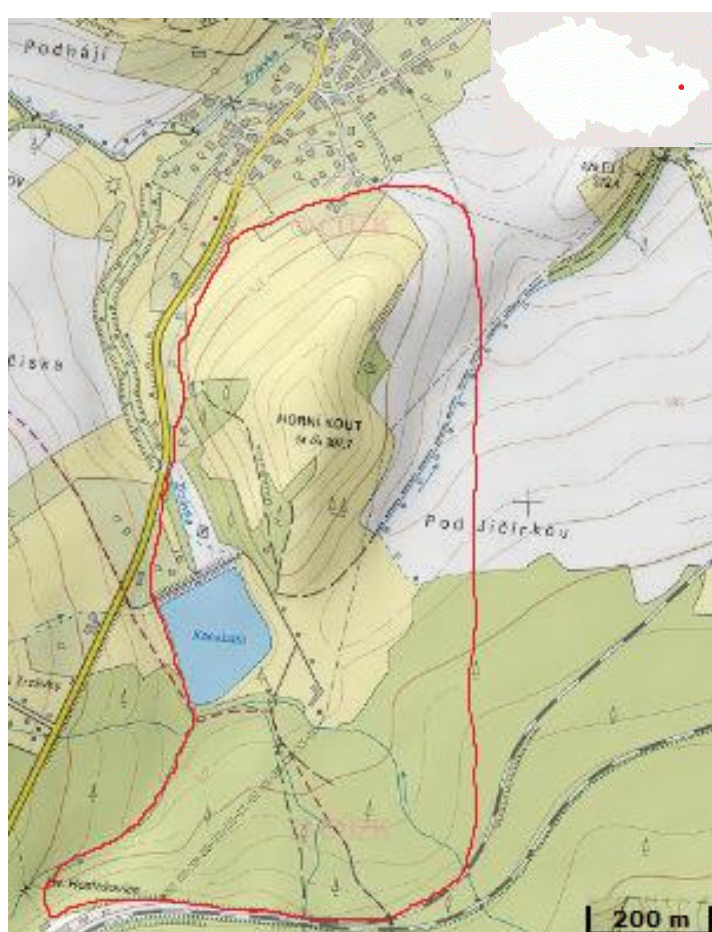
Malebná krajina Podbeskydí, jejíž část jsem se rozhodla zmapovat a zhodnotit z hlediska krajinné ekologie, je mi velmi blízká, neboť území dobře znám.

Tato seminární práce má za cíl podat ucelenou fyzickogeografickou a biogeografickou charakteristiku zvoleného území, vymezit základní druhy stanovišť. Dále také zhodnotit využití území v minulosti a navrhnout změny ve způsobu využití tak, aby bylo jeho využívání udržitelné.

2 Vymezení území

Zkoumané území se nachází v Moravskoslezském kraji, v katastrálních územích obcí Hodslavice a Hostašovice v okrese Nový Jičín.

Z geomorfologického hlediska se jedná o část Podbeskydské pahorkatiny pod Hodslavským Javorníkem v nadmořských výškách 360 – 397,7 m. Vybrané území je na jihu vymezeno železniční tratí, která představuje také hranici s CHKO Beskydy, a dále pokračuje souběžně s potokem Zrzávka a západním okrajem vodní nádrže Kacabaja. V severní části je území vymezeno úpatím severního svahu kopce Horní Kout (397,7 m n. m), jehož vrchol je nejvyšším bodem vymezeného území. Východní hranice probíhá podél bezejmenného potoka téměř až k vodní nádrži Kacabaja, poté je vedena uměle zpět k železniční trati.

Obr. 1: Vymezené území – okolí obce Hodslavice (Základní mapa ČR, 1: 10 000)
(zdroj: <http://geoportal.gov.cz/web/guest/map>)

3 Fyzickogeografická charakteristika území

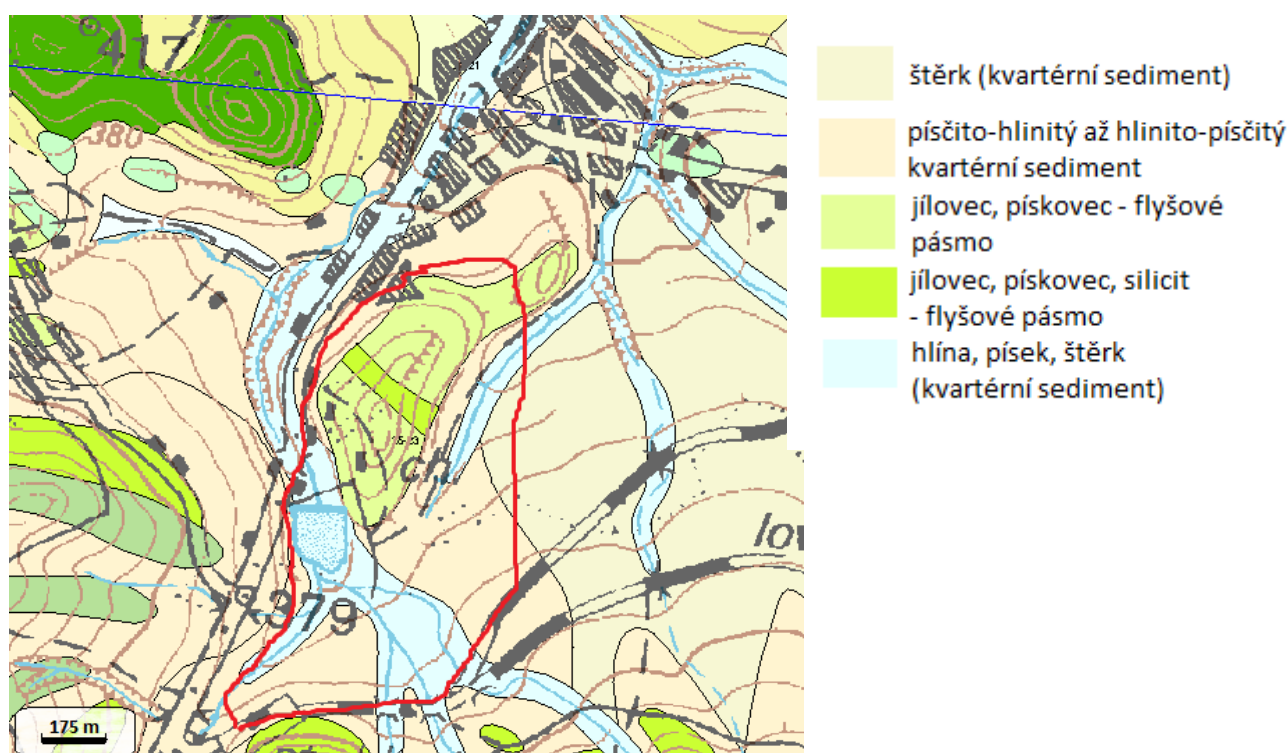
3.1 Geologické poměry území

Území se nachází na zarovnaném území úpatní sníženiny odklánějící se od Moravskoslezských Beskyd. Geologický podklad náleží do Západních Karpat a je litologicky velmi pestrý. Základem je slezská jednotka, která je překryta kvartérními sedimenty převážně godulského vývoje, kde převládají jílovce a pískovce (CULEK, 2006, s. 439).

Ve zkoumaném území i v jeho okolí je podklad překryt mocnou vrstvou písčito-hlinitého až hlinito-písčitého a štěrkového sedimentu kvartérního stáří, z části také glacifluviálního původu, kdy zde přicházela tavná voda z pevninského ledovce, který na území ČR pronikl v pleistocénu a na Novojičínsku procházela nejjižnější hranice zalednění.

Kopce Horní Kout (397,7 m n. m.) je tvořen jílovcem a pískovcem flyšového pásma a vyskytuje se zde také silicit. V jižní části území, kde je odváděna voda z okolních kopců, se hojně nachází pískovcové a hlinité štěrky – eluvia neogenního stáří, které jsou vyplaveny z okolních kopců a můžeme je označit za nivní sedimenty.

V blízkosti území (4 km severozápadním směrem) se nachází podmořské výlevy láv těšinitové asociace (těšinit, pikrit, diabas) mandlovcového typu, které jsou geologicky velmi zajímavým místem a jsou vyhlášeny Přírodní památkou s názvem Pikritové mandlovce u Kojetína (zdroj: <http://www.turistika.cz/mista/pikritove-mandlovce-u-kojetina>).

Obr. 2: Geologické poměry území v okolí obce Hodslavice
(zdroj: <http://mapy.geology.cz/website/geoinfo/viewer3.htm>)

3.2 Reliéf území

Hierarchické uspořádání geomorfologických jednotek (DEMEK a kol., 2006):

system: Alpsko- himalájský
provincie: Západní Karpaty
subprovincie: Vnější Západní Karpaty
oblast: Západobeskydské podhůří
celek: Podbeskydská pahorkatina
podcelek: Frenštátská brázda
okrsek: **Veřovická brázda**

Zkoumané území je součástí geomorfologického celku Podbeskydská pahorkatina v okrsku Veřovická brázda, což je mezihorská sníženina ležící v jihozápadní části Frenštátské brázdy. Tato erozně-denudační sníženina je budována méně odolnými horninami (Viz. 3.1 Geologické poměry území) a oblast vybraného území se nachází v podsvahové poloze překryté eluvii. Dno sníženiny má reliéf ploché pahorkatiny v nadmořské výšce 200 – 450 m (DEMEK a kol., 2006, s. 149 -156).

Nejnižší položená část zkoumaného území se přibližně nachází v nadmořské výšce 360 m. Nejvyšším bodem je kopec Horní kout (397,7 m n. m), který se z okolního terénu zvedá jen o několik desítek metrů, přesto je druhým nejvyšším kopcem Veřovické brázdy (nejvyšší je Zadní kopec s 417 m n. m nacházející se v západní části okrsku). Díky málo členitému terénu byla Veřovická brázda v minulosti vhodná k osídlování, v současnosti se zde nachází obce Hodslavice, Mořkov, Veřovice a Bordovice.

Jižním směrem od vybraného území se rychle zvedá nadmořská výška v západní část pásma vrcholů okrsku Radhoštské hornatiny - Hodslavický Javorník (Viz. Úvodní fotografie) s nejvyšším vrcholem Velký Javorník (917,8 m n. m.) (DEMEK a kol., 2006, s. 149 -156).

V těsné blízkosti území na jihozápadě se nachází Helštýnská vrchovina – okrsek Příborské pahorkatiny, na severu se pak v dálce zvedá rozsáhlá Štramberská pahorkatina (zdroj: <http://geoportal.gov.cz/web/guest/map>, geomorfologická mapa).

3.3 Klimatické poměry území

Zkoumané území leží v mírně teplé klimatické oblasti MT 9. Pásmo Hodslavického Javorníku nacházející se jižněji od území již ale náleží do oblasti mírně teplé MT 2 - tento přechod je obecně pro Beskydy velmi typický.

Místní klima je charakterizováno dlouhým a teplým, suchým až mírně suchým létem, krátkým přechodným obdobím s mírným až mírně teplým jarem a mírně teplým podzimem, krátkou zimou, která je mírná s kratším trváním sněhové pokrývky (QUITT, 1975, s. 12 – 15).

Poměrně vysoký roční srážkový úhrn (až kolem 800 mm srážek) je ovlivněn návětrnou polohou území v Podbeskydské pahorkatině.

Tab. 1: Klimatické charakteristiky zkoumaného území (převzato z QUITT, 1975)

Klimatická charakteristika	Klimatická oblast MT9
počet letních dnů	40 - 50
počet dnů s průměrnou teplotou 10°C a více	140 - 160
počet mrazových dnů	140 - 160
počet ledových dnů	30 - 40
průměrná teplota v lednu (°C)	-3 až -4
průměrná teplota v červenci (°C)	17 - 18
průměrná teplota v dubnu (°C)	6 - 7
průměrná teplota v říjnu (°C)	7 - 8
průměrný počet dnů se srážkami 1 mm a více	100 - 120
srážkový úhrn ve vegetačním období v mm	400 - 450
srážkový úhrn v zimním období v mm	250 - 300
počet dnů se sněhovou pokrývkou	60 - 80
počet dnů zamračených	120 - 150
počet dnů jasných	40 - 50

3.4 Vodstvo

Území náleží do povodí Odry, celá Veřovická brázda je odvodňována říčkami Jičínka (č. povodí 2-01-01-069) a Sedlnice (č. povodí 2-01-01-109/0). Můžeme rozlišit i povodí 4. řádu, kdy je území rozděleno dvěma povodími. V Západní části se jedná o povodí Zrzávky 2-01-01-070/0 a ve východní části o povodí Křižanova potoka 2-01-01-071/0. Hranice povodí rozděluje kopec Horní Kout v severojižním směru a u přehradní nádrže Kacabaja se stáčí na východ (zdroj: http://heis.vuv.cz/data/webmap/isapi.dll?map=mp_heis_voda&).

Zmiňované toky i všechny bezejmenné tekoucí toky protékající územím jsou přirozené, jedná se o jejich pramennou část. Pramen Zrzávky je ustanoven jako Přírodní památka, jedná se o dva vývěry minerální vody, jeden s vysokým obsahem síranu železnatého a druhý s obsahem sirovodíku. Nachází se přibližně 300 m od vodní nádrže Kacabaja, ale nespádají již do zkoumaného území. (zdroj: <http://www.turistika.cz/mista/prameny-zrzavky>). Dle VÚV T.G.M - <http://heis.vuv.cz> Zrzávka spadá do tzv. lososových vod.

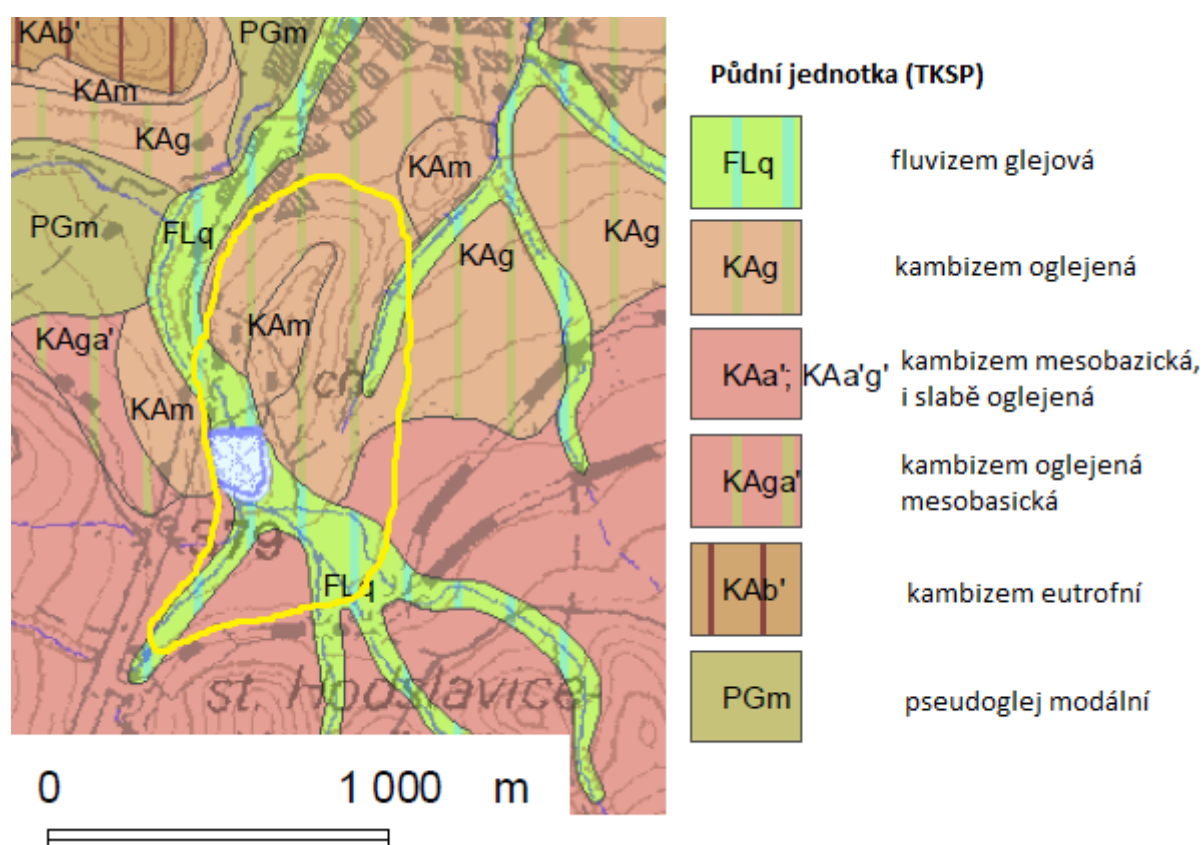
Území je na podpovrchové vody většinou chudé, kvůli podkladu flyšového pásma – jedná se převážně o nepropustné horniny. Dle VÚV T.G.M - <http://heis.vuv.cz> je stav útvarů podzemních vod základní vrstvy nevyhovující, stejně jako chemický stav. Stav znečištění je trvale vzestupný.

Vodní nádrž Kacabaja, do které ústí potok Zrzávka a další bezejmenné toky, které pramení na severním úbočí vrcholů Hodslavského Javorníku, byla postavena na začátku 70. let 20. století.

Jejím účelem byla primárně ochrana před povodněmi. Hráz vodní nádrže dosahuje výšky 7 metrů a je dlouhá 175 metrů, s výměrou vodní plochy 45980 m³. V současné době slouží také k rekreačním účelům (plavání, rybaření, vodní sporty), ale koupání je zde povoleno výhradně na vlastní nebezpečí (zdroj: <http://www.hodslavice.cz/zajimavosti-v-okoli>).

3.5 Půdní poměry území

Obecně zde převládají vodou ovlivněné půdy. Pro šetřené území jsou charakteristické oglejené fluvizemě v místech, kde se nacházejí naplaveniny vodních toků, především v jižní části zkoumaného území. Největší rozlohu zabírají oglejené kambizemě středně těžké až těžší, většinou s mírně kyselou reakcí. Na území s lesním pokryvem se nacházejí převážně oglejené mesobazické kambizemě a dále od hor se můžeme setkat s arenickými kambizeměmi (CULEK, 1996, s. 300).

Obr. 3: Hlavní půdní typy zkoumaného území a okolí
(zdroj: http://www.nature.cz/publik_syst2/files08/2523.pdf)

Obr. 4: Odkryv fluviálních naplavenin erozního břehu potoka Zrzávky
(foto archiv autorky, duben 2012)

3.6 Biogeografická charakteristika

Z biogeografického hlediska zkoumané území spadá do provincie středoevropských listnatých lesů, západokarpatské podprovincie a Podbeskydského bioregionu, kde zasahují biochory 4PC (Pahorkatiny na vápnitém flyši) a 4RN (Plošiny na zahliněných štěrkopiscích) (CULEK, 1996, s. 392 – 393, 439 – 440).

3.6.1 Bioregion

Podbeskydský bioregion, do něhož spadá zkoumané území, je tvořen vlhkou, členitou pahorkatinou s členitostí 75 – 150 m na měkkých sedimentech (i glaci-fluviálních), z nichž vystupují kopce z pískovcového flyše. Typická nadmořská výška bioregionu je 300 – 600 m. Území je tvořeno mozaikou hájové bioty a karpatského bukového lesa. Najdeme zde také horskou biotu, splavenou ze sousedních Beskyd. V současnosti převažuje orná půda, hojně jsou vlhké louky, v lesích kulturní smrčiny se zbytky bučin. Dle Quitta leží nižší severní část bioregionu v mírně teplé oblasti MT 10, ale převážná část v MT 9 a úpatí Beskyd v MT 2. Obecně převládají půdy ovlivněné vodou.

Flóra je poměrně bohatá, ovlivněná četnými oreofyty z Beskyd a kromě obecně rozšířených druhů jsou zastoupeny i druhy subatlantské a submediteránní. Je zde rozšířena fauna předkarpatských pahorkatin s větším zastoupením lesního elementu (měkkýši). Tekoucí vody patří převážně do pásma pstruhového (CULEK, 1996, s. 210 – 212).

3.6.2 Biochory

3.6.2.1 4PC – Pahorkatiny na vápnitém flyši

Tato biochora se nachází především v malé severní a jižní části zkoumaného území. Lesy se nacházejí především na příkřejších svazích údolí a temenech (úpatí Hodslavského Javorníku). Lesní plochy jsou zde malé a střední. Potenciální přirozenou vegetací je mozaika karpatských ostřicových bučin (*Carici pilosae-Fagetum*) a lipových dubohabřin (*Tilio-Carpinetum*). Kolem lesních potůčků a na lesních prameništích lze očekávat vegetaci ostřicových jasenin asociace *Carici remotae-Fraxinetum*. Na odlesněných stanovištích se vyskytují mezofilní luční přepásané louky svazu *Cynosurion*, na vlhkých místech svazu *Calthion*. V druhové skladbě dnes mírně převažuje smrk, doplňuje ji dub, lípa, habr, buk; podél vodních toků jasan a olše. V méně příhodných polohách pro zemědělství jsou louky a pastviny. Pole jsou malá a střední, ohraničena vodními toky, polními cestami a lesy (CULEK, 2006, s. 439 – 440).

3.6.2.2 4RN – Plošiny na zahliněných štěrkopískách

Vyskytuje se v převážné části zkoumaného území, které je budováno proluviálními sedimenty, především štěrky, kde potenciální přirozená vegetace je závislá na hloubce podzemní vody. Zřejmě dominovaly květnaté bučiny (*Carici pilosae-Fagetum*), na nejkyselejších substrátech přecházející v acidofilní doubravy svazu *Genisto germanicae-Quercion*, nejspíše jedlové (*Abieti-Quercetum*) a podél protékajících vod v udatnové olšiny (*Arunco sylvestris-Alnetum glutinosae*). Na odlesněných místech lze předpokládat mezofilní louky svazu *Cynosurion*. V některých segmentech se nacházejí výhradně pole nebo lesy – v našem případě pole. Zde jsou pole středně velká i rozptýlená malá mezi rozptýlenou zástavbou lažského typu a rozptýlenými loukami, s bohatým doprovodem dřevin a lesíků. (CULEK, 2006, s. 392 – 393).

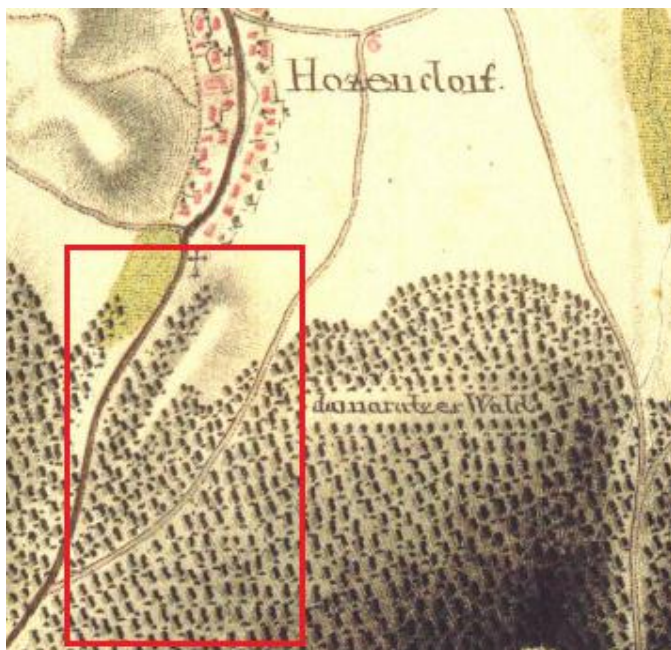
3.6.3 Vegetační stupně

Území je z malé části charakterizováno 3. (dubobukovým) lesním vegetačním stupněm, jehož segmenty se nacházejí v nižších částech na úpatí. V přirozených lokalitách převládají druhy střeoevropského listnatého lesa – převládá buk lesní (*Fagus sylvatica*), výrazné zastoupení má dub zimní (*Quercus petraea*), habr obecný (*Carpinus betulus*). V podrostu se vyskytují např.: mařinka vonná (*Galium odoratum*), kyčelnice cibulkonosná (*Dentalia bulbifera*), svízel lesní (*Galium sylvaticum*), netýkavka nedůtklivá (*Impatiens noli-tangere*) apod. Vyskytuje se zde typická fauna střeoevropských smíšených lesů, druhově bohatá je avifauna (např.: datel černý (*Dryocopus martius*), strakapoud velký (*Dendrocopos major*), lejsek bělokrký (*Ficedula albicollis*) apod.), charakteristický je výskyt mloka skvrnitého (*Salamandra salamandra*). V současné době se jedná o zemědělsko-lesní krajinu s převahou polí (50%), trvalé travní porosty zaujímají 7%, zahrady a sady 3,7% (DEMEK a kol., 2006, s. 18).

Je zde ale převážně zastoupen 4. (bukový) lesní vegetační stupeň, který je v České republice nejvíce rozšířen (zaujímá 36% území). Vyskytuje se na vrchovinách a hornatinách. Je zde optimum buku lesního (*Fagus sylvatica*), v přirozených lokalitách se vyskytovaly jedle bělokorá (*Abies alba*), dub zimní (*Quercus petraea*), javor klen (*Acer pseudoplatanus*) a jilm horský (*Ulmus glabra*). V porostu najdeme druhy vyšších poloh (např.: kokořík přeslenitý (*Polygonatum verticillatum*) a měsíčnice vytrvalá (*Lunaria rediviva*). Optimum zde nachází i fauna vázaná na bučiny (viz. 3.6.3). Pole zaujímají 42%, louky a pastviny 12%, zahrady a sady 2,4%, podíl lesů odpovídá celostátnímu průměru (33%). Bohužel v současné době převládají smrkové monokultury, ve vyšších polohách mimo zkoumané území se nacházejí souvislejší bukové porosty (DEMEK a kol., 2006, s. 18).

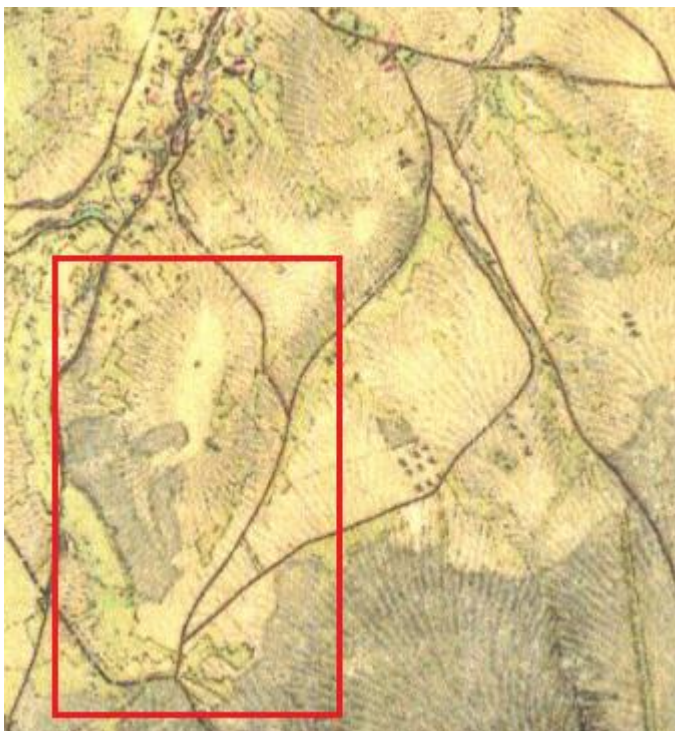
4 Zhodnocení vývoje využití území v minulosti

Oblast Veřovické brázdy byla osídlena již ve 13. – 14. století, díky své výhodné poloze a množství vodních toků, které byly nezbytné k životu. Lze předpokládat, že brázda byla z velké části zalesněná původními druhy 3. (dubobukového) lesního vegetačního stupně, které postupem času místní obyvatelé vykáceli a proměnili v leso-zemědělskou krajinu, protože zemědělství bylo v této oblasti hlavním zdrojem obživy. Za další významný zdroj obživy bylo do 19. století považováno svážení kmenů z lesa na pilu nebo na nádraží (BARTOŇ, 1991).

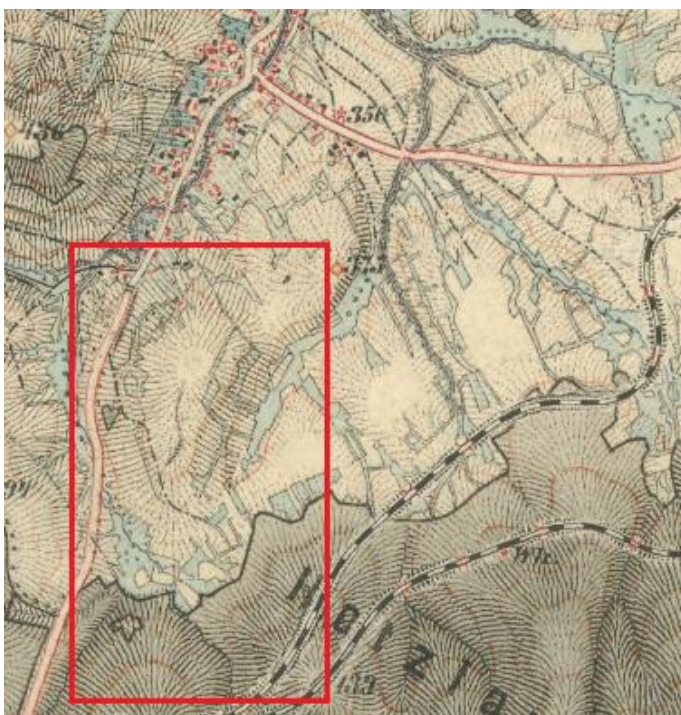
Obr. 5: Přibližné vymezení zkoumaného území v mapě I. vojenského mapování – josefského, 1764-1768 a 1780-1783 (rektifikace), měřítko 1: 28 800, Morava, mapový list č. 55

(zdroj: http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=500&lang=cs&z_width=800&z_newwin=0&map_root=1vm&map_region=mo&map_list=m055)

Obr. 6: Přibližné vymezení zkoumaného území v mapě II. vojenského mapování – Františkova, 1836-1852, měřítko 1: 28 800, Morava, mapový list O_7_VIII

(zdroj: http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=500&lang=cs&z_width=800&z_newwin=0&map_root=2vm&map_region=mo&map_list=O_7_VIII)

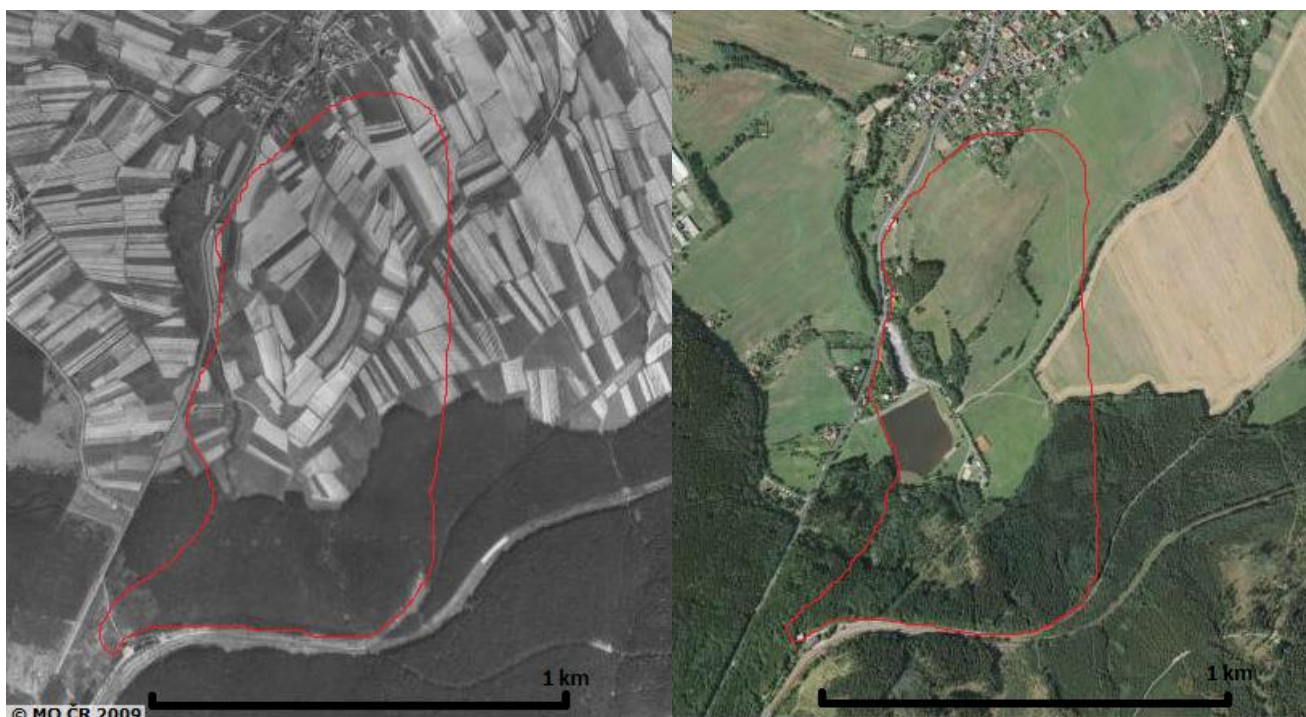

Obr. 7: Přibližné vymezení zkoumaného území v mapě III. vojenského mapování – Františkovského, 1876-1878, měřítko 1 : 25 000, Morava, mapový list 4160_3

(zdroj: http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=500&lang=cs&z_width=800&z_newwin=0&map_root=3vm&map_region=25&map_list=4160_3)

Na Obr. 5, 6 a 7 si můžeme všimnout postupného odlesnění krajiny v průběhu 18. – 19. století. V průběhu 19. století počet zemědělských usedlostí v Hodslavicích stále klesal a na jeho konci se obec přeměnila ze zemědělské spíše na dělnickou. Změna pokračovala i na začátku 20. století, kdy se zde začal chovat převážně dobytek a další zemědělská zvířata, s čímž souviselo výraznější zatravňování pozemků (HANZELKA, 1948).

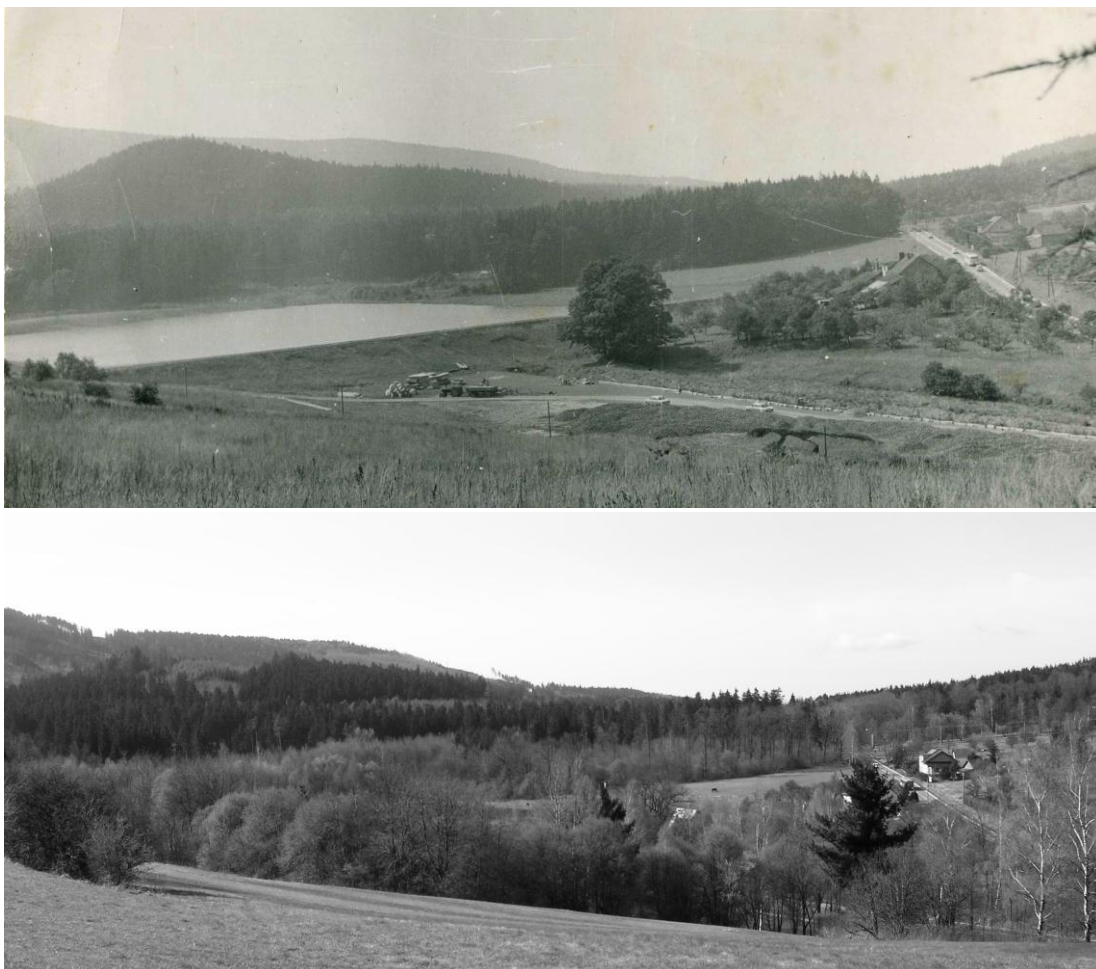
Přesto zde velmi silně měnilo ráz krajiny zemědělství. S nástupem komunismu a pozvolnou kolektivizací začala mizet hojná malá políčka, která můžeme vidět na snímku z 60. let (Obr. 8), což bylo způsobeno postupným rozoráváním mezí a spojováním orné půdy do velkých lánů. Nepříměřená intenzifikace a chemizace zemědělství spolu s rušením luk a mezí s sebou nesla nepříznivé důsledky – degradaci půd, snižování diverzity rostlinstva i živočišstva apod. (LOKOČ a kol., 2010).

Obr. 8: Vymezení zkoumaného území v ortofotomapě z roku 1955 (vlevo) a z let 2009 – 2010 (vpravo) (zdroj: <http://kontaminace.cenia.cz/>)

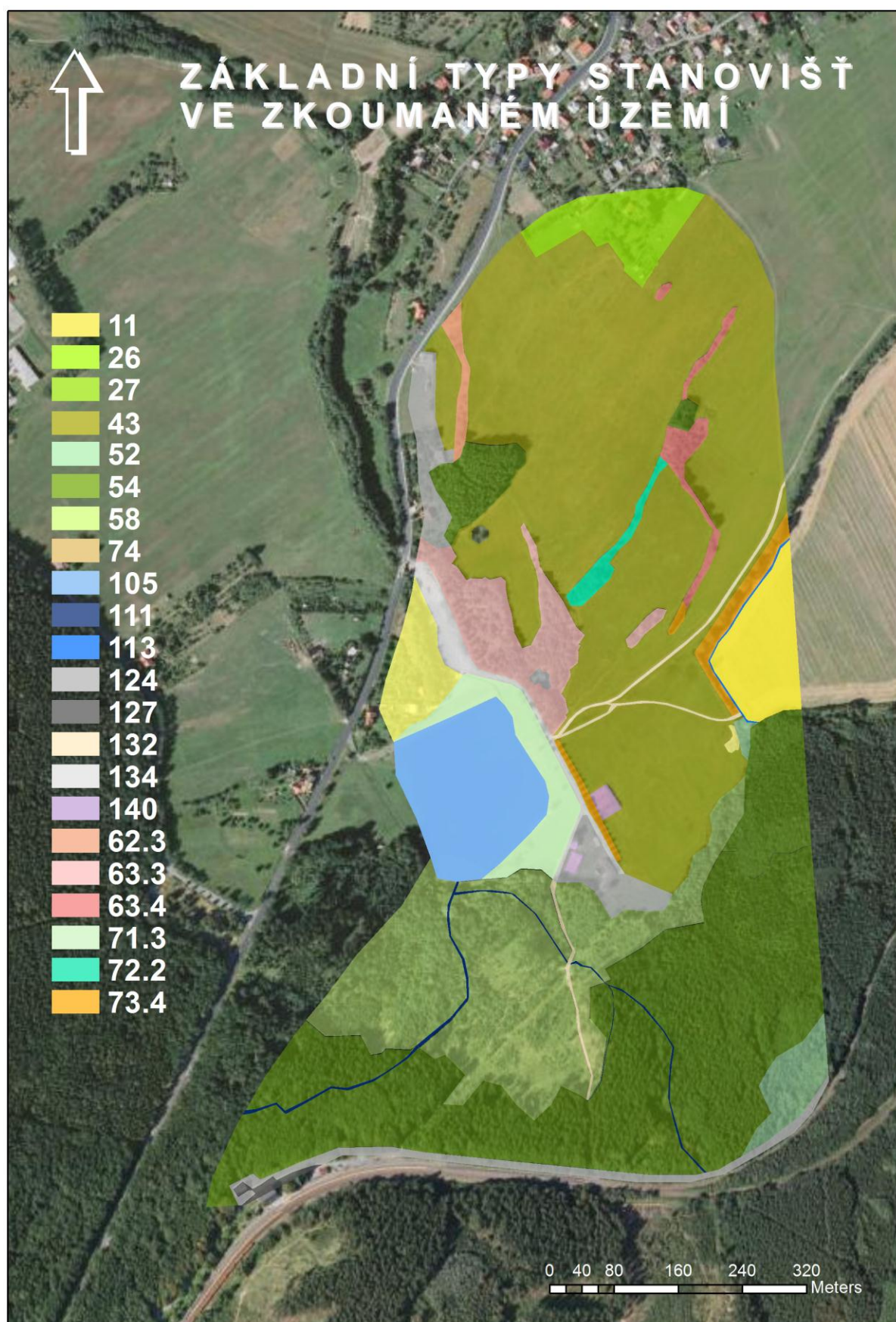
Intenzivním obděláváním půdy bylo i na vlhkých stanovištích (dnes zalesněných) udržováno bezlesí a na takovýchto lokalitách se vyskytovaly chráněné orchideje.

U přehrady Kacabajka na toku Zrzávka byla díky hodslavskému rodáku Zdenku Merendovi v 2. polovině 20. století vyhlášena PP Vstavačová louka o rozloze 80 m², kde rostl orlíček planý (*Aquilegia vulgaris*), vstavač (*Orchis*) a vemeník dvoulistý (*Platanthera bifolia*). Lokalita se ale časem přestala kosením udržovat, louka zarostla náletovými křovinami a lokalita byla zrušena. V současnosti rostou vstavače na udržované louce u hráze Kacabajka (ústní sdělení - Martin Repta, místostarosta obce Hodslavice, duben 2012).

Obr. 9 : Pohled z kopce Horní Kout ve zkoumaném území na počátku 70. let 20. století (nahore) a dnes (dole) (zdroj: archiv OÚ Hodslavice, foto autorky, květen 2012)

Velké lány z období kolektivizace zemědělské půdy zůstaly v krajině z větší části doposud (viz Obr. 9). Po roce 1989 byla půda vrácena původním vlastníkům, kteří již půdu sami neobhospodařovali, ale většinou ji pronajali větším družstvům, nebo nabyté pozemky zatravnili. Nevyužité lokality jsou dnes často zarostlé náletovými dřevinami (viz Obr. 9) a je snaha obnovovat důležité krajinné prvky jako meze, sady, remízky a aleje podél cest (ústní sdělení - Martin Repta, místostarosta obce Hodslavice, duben 2012).

Ludmila MACÍČKOVÁ, Brno 2012, zdroj dat: CENIA

Obr. 10: Mapa základních typů stanovišť ve zkoumaném území (zdroj dat: WMS CENIA)

5 Základní typy stanovišť ve zkoumaném území

11 Orná půda

Na území se vyskytuje pouze na západě jako malý výběžek, který je součástí velkého lánu, který je celoročně využíván jako orná půda. Na zbytku území mizí orná půda ku prospěchu luk a pastvin, případně lad. Využívá se k pěstování běžných zemědělských plodin.

26 Zahrady a zahrádkářské kolonie – zatravněné

27 Zahrady a zahrádkářské kolonie maloplošné – intenzivní, drobná držba s ornou půdou

Obě stanoviště se prolínají v severní části území, na okraji zástavby obce Hodslavice. Stanoviště mají charakter klasických zahrad (většinou oplocených) s drobnými políčky především zeleniny a s vysazenými ovocnými stromy - především jabloň (*Malus*) a švestka domácí (*Prunus domestica*). Travní pokryv zahrad je udržován kosením.

43 Louky a pastviny – polokulturní, většinou intenzivní, existence přirozených druhů

Polokulturní louky se nacházejí v podstatné části území, především od severní do střední části. Z ortofoto snímků je zřejmé, že v minulosti byly tyto plochy z velké části využívány jako orná půda, ale v současnosti se pouze kosí, pastva se zde neprovádí. Do stanoviště 43 jsou zařazeny pro druhovou rozmanitost. Převládají sice společenstva rodu *Carex* sp., ale je zde výrazné zastoupení také mnoha typických lučních bylin květnatých luk, např.: kopretina bílá (*Leucanthemum vulgare*), řebříček obecný (*Achillea millefolium*), třezalka tečkovaná (*Hypericum perforatum*), kohoutek luční (*Lychnis flos-cuculi*), jitrocel kopinatý (*Plantago lanceolata*) a další druhy. Ve vyšší poloze na jižním svahu Horního Koutu se nacházejí teplomilné druhy, jako je pupava bezlodyžná (*Carlina acaulis* L.).

Obr. 11: Loňské květenství pupavy bezlodyžné (*Carlina acaulis* L.) při vrcholku Horního Koutu (vpravo) (foto archiv autorky, duben 2012)

52 Lesy – přírodě blízké, 60 % přirozené dřevinné skladby

Jedná se o malý segment mladšího lesa s převládajícím zastoupením přirozených druhů v jihovýchodní části území, který dále pokračuje severovýchodním směrem podél bývalé železniční tratě. Je součástí lokálního biokoridoru LBK 1. Je zde zastoupen především buk lesní (*Fagus sylvatica*), dub zimní (*Quercus petraea*), habr obecný (*Carpinus betulus*), lípa malolistá (*Tilia cordata*). V bohatém podrostu se vyskytují například mařinka vonná (*Galium odoratum*), kyčelnice cibulkonosná

(*Dentalia bulbifera*), svízel lesní (*Galium sylvaticum*), pitulník žlutý (*Lamium galeobdolon*), barvínek menší (*Vinca minor*) a další druhy. Tento les lze považovat za ekologicky cenný segment zkoumaného území.

Obr. 12: Segment přírodně blízkého lesa v jihovýchodní části, barvínek menší (*Vinca minor*) (foto archiv autorky, květen 2012)

54 Lesy – kulturní, monokulturní a směsi stanovištně nevhodné

Lesy rozkládající se převážně v jižní části území, ojediněle v malých rozlohách na zbytku území. Do těchto lesů byl přimíšen především smrk ztepilý (*Picea abies*), který ve velké části tvoří monokulturní porosty, ať staré, či velmi mladé. Novým trendem je zde také vysazování monokulturních porostů především buku lesního (*Fagus sylvatica*), stromky jsou velmi mladé. V severozápadní části území je vysázen monokulturní les modřínu opadavého (*Larix decidua*).

Obr. 13: Modřínový a smrkový les ve zkoumaném území (foto archiv autorky, duben 2012)

58 Lesní porostní lemy – přírodě blízké, s převahou přirozených druhů

Porostní lemy jsou společenstva s výrazným přechodem mezi lesním a lučním stanovištěm. Ve zkoumaném území navazují v severní části na kulturní a monokulturní lesy. Tyto lesní porostní lemy vykazují pestrrou druhovou skladbu, žádný druh výrazně nedomínuje, proto byly zařazeny do kategorie přírodě blízké. Jsou zde zastoupeny druhy jako olše lepkavá (*Alnus glutinosa*), bříza bělokora (*Betula pendula*), vrba jíva (*Salix caprea*), bez černý (*Sambucus nigra*, L.), bez hroznatý (*Sambucus racemosa*), jeřáb ptačí (*Sorbus aucuparia*), hloh jednosemenný (*Crataegus monogyna*), střemchu obecnou (*Prunus padus*) a ve východní části najdeme také topol osiku (*Populus tremula*). Je patrné, že stanoviště je poměrně vlhké, protéká zde mnoho malých vodních toků, což je vidět i v podrostu – najdeme zde například sítinu rozkladitou (*Juncus effusus*).

62.3 Lada s dřevinami – částečně narušená

63.3 Lada dřevinná – částečně narušená

Stanoviště se nachází převážně na úpatí kopce Horní Kout severně od vodní nádrže Kacabajka. Je zde hustý porost především střemchy obecné (*Prunus padus*), najdeme zde hojně také ostružiník maliník (*Rubus idaeus* L.) a zastoupena je i bříza bělokora (*Betula pendula*). V podrostu se daří sasance hajní (*Anemone nemorosa*). Území je silně znečištěno odpady.

Obr. 14: Sasanka hajní (*Anemone nemorosa*) a střemchový porost
(foto archiv autorky, duben 2012)

63.4 Lada dřevinná – degradovaná

Toto liniové stanoviště se nachází v severovýchodní části zkoumaného území, je narušené s naprostou převahou ruderalizovaných druhů jako růže šípková (*Rosa canina*) či ostružiník maliník (*Rubus idaeus* L.).

71.3 Liniová společenstva – bylinná, polokulturní, částečně narušená

Stanoviště lemující vodní nádrž Kacabajka, je upravováno a často sečeno. Kromě travních společenstev se u hráze nacházejí vlhkomilné rostliny, například blatouch bahenní (*Caltha palustris*) i rákos (*Phragmites*). V minulých letech zde byl zaznamenán výskyt vstavače májového (*Dactylorhiza majalis*) (ústní sdělení - Martin Repta, místostarosta obce Hodslavice, duben 2012).

Obr. 15: Blatouch bahenní (*Caltha palustris*) u hráze Kacabajky, bylinná společenstva u břehu
(foto archiv autorky, duben 2012)

72.2 Liniová společenstva s dřevinami – polokulturní

V nezastíněné vrcholové části kopce Horní Kout je malé stanoviště dubu letního (*Quercus robur*), které už zřejmě nelze řadit mezi ladu. Nově jsou zde vysazeny také ovocné stromky, je zde snaha vytvořit liniové společenstvo, jakožto významný krajinný prvek.

Obr. 16: Vrcholová část Horního Koutu s vysázenými ovocnými stromy
(foto archiv autorky, duben 2012)

73.4 Liniová společenstva –kulturní aleje, větrolamy

Významný krajinný liniový prvek v podobě větrolamů se nachází ve východní části zkoumaného území podél malého bezejmenného vodního toku. Tvoří jej desítky let staré topoly černé (*Populus nigra*) spolu s vrbou jívou (*Salix caprea*) a hlohem jednosemenným (*Crataegus monogyna*). Stromy se zdají být v dobrém stavu, tento prvek by měl určitě zůstat zachován.

Obr. 17: Liniové společenstvo topolu černého (*Populus nigra*), jírovcová alej
(foto archiv autorky, duben 2012)

Další stanoviště se nachází u východního břehu vodní nádrže Kacabajka, jde však o kulturní větrolam sestávající se z jírovce maďalu (*Aesculus hippocastanum*). O něco blíže k východnímu břehu jsou vysazeny hlohy jednosemenné (*Crataegus monogyna*).

74 Solitery

Významnými solitéry ve zkoumaném území jsou pouze letité vrby bílé (*Salix alba*) nacházející se u východního břehu vodní nádrže Kacabajka.

105 Vodní plochy, nádrže – umělé, bez přechodného pásma

Dominanta zkoumaného území, nádrž určena k rybolovu a rekreaci. Břehy částečně vybetonované a částečně vysypané štěrkem. Vyskytuje se zde škeble rybničná (*Anodonta cygnea*). Do zdejších vod je vysazován hlavně kapr, amur, lín, candát, štika, cejn, karas, ostroretka, jelec, úhoř, sumec a další chovné ryby. Kvalita vody se v posledních letech mírně zhoršuje.

Obr. 18: Vodní nádrž Kacabajka, samec kachny divoké (*Anas platyrhynchos*)
(foto archiv autorky, duben 2012)

111 Vodní toky – přírodní, bez úprav, s vyvinutými společenstvy

Bezejmenné vodní toky a tok Zrzávka protékající jižní částí území do vodní nádrže Kacabajka, bohatě meandrující, při březích vytváření bohatých lužních dřevinných společenstev olše lepkavé (*Alnus glutinosa*), břízy bělokoré (*Betula pendula*), vrby jívy (*Salix caprea*) či vrby křehké (*Salix fragilis*). Pozorovat můžeme také bohaté bylinné patro vlhkomilných a bažinných rostlin, například sítina rozkladitá (*Juncus effusus*), či papratka samičí (*Athyrium filix-femina*). Vykazuje známky zachování přírodní hodnoty.

Obr. 19: Vodní tok Zrzávka na začátku dubna (vlevo) a na začátku května (vpravo)
(foto archiv autorky, duben 2012)

113 Vodní toky – upravené, mírně narušená společenstva

Upravený a narovnaný bezejmenný vodní tok (spíše odvodňovací kanál) na východě zkoumaného území, kolem kterého je vyvinuto mohutné kulturní liniové společenstvo topolu černého (*Populus nigra*)(viz. 73.4 Liniová společenstva –kulturní aleje, větrolamy). Periodicky téměř vysychá, nejsou vyvinuta stálá vodní společenstva.

124 Jednotlivé osídlení mimo intravilán – vegetace 20 – 50 %

Jedná se převážně o neudržovanou zahradu rekreačního objektu u nádrže Kacabajka.

127 Jiná účelová zařízení

Železniční stanice Hostašovice v jižní části území, velké plochy zpevněné betonem, postupně zarůstající vegetací.

132 Komunikace – účel. cesty nezpevněné s narušenými bylinnými společenstvy

Cesty vedoucí skrz louky ve střední části zkoumaného území. Z druhů lze jmenovat kokošku pastuší tobolku (*Capsella bursa-pastoris*) či pampelišku lékařskou (*Taraxacum officinale*), další druhy kvůli brzké době mapování (duben, začátek května) nelze určit.

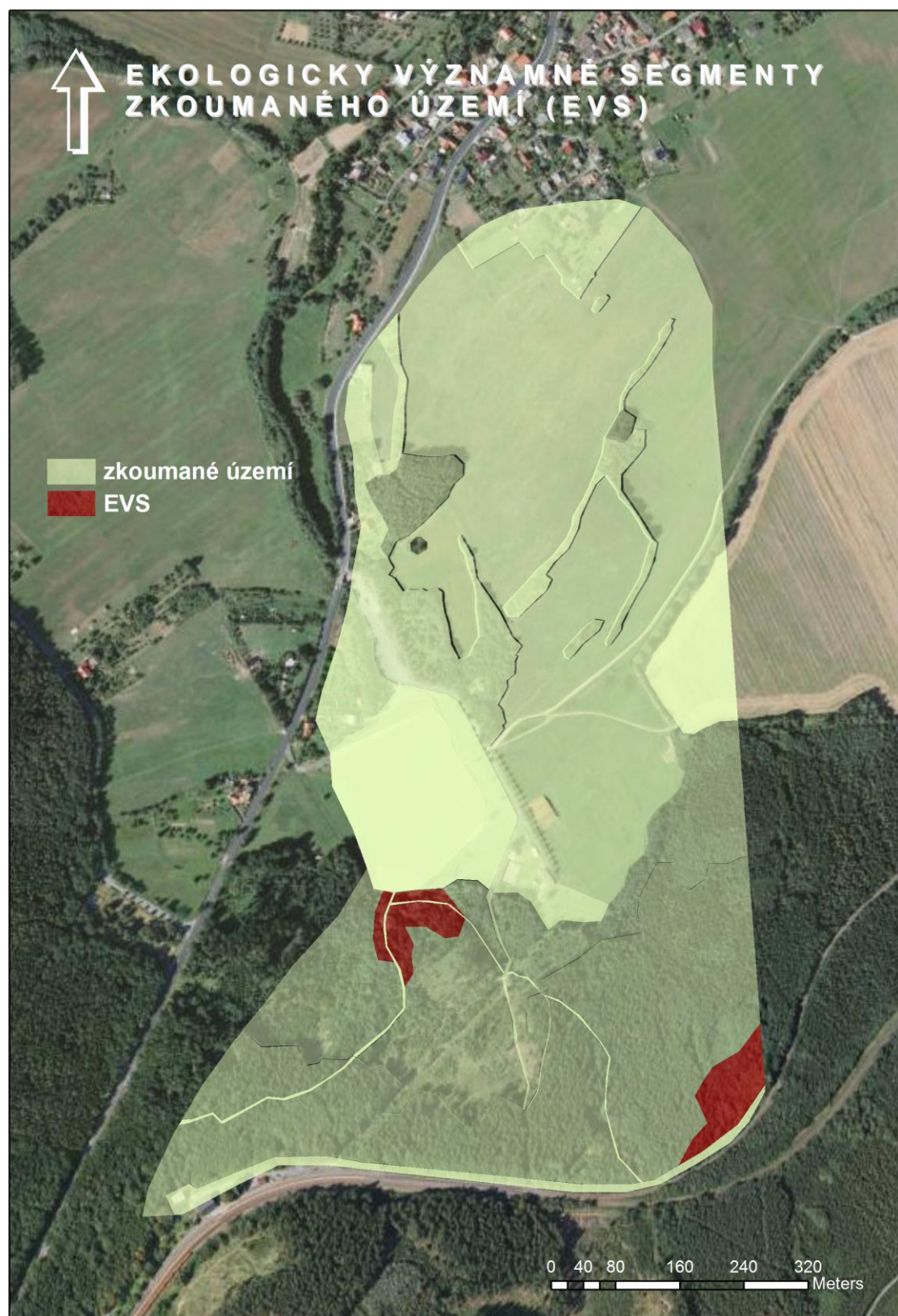
134 Komunikace - cesty zpevněné

Vybetonovaná příjezdová cesta s parkovištěm vedoucí k nádrži Kacabajka.

140 Ostatní zpevněné plochy

Antukové hřiště u rekreačního objektu, postupně zarůstající bylinnými společenstvy.

6 Kostra ekologické stability území

Ludmila MACÍČKOVÁ, Brno 2012, zdroj dat: CENIA

Obr. 20: Mapa ekologicky významných segmentů zkoumaného území (zdroj dat: WMS Cenia)

Ve zkoumaném území se nacházejí dvě ekologicky nejhodnotnější stanoviště, konkrétně segment přírodě blízkého lesa v jihovýchodní části území a neupravený vodní tok Zrzávka s vyvinutými břehovými společenstvy při soutoku s bezejmenným vodním tokem a ústím do vodní nádrže Kacabajka.

Segment přírodě blízkého lesa

Jak již bylo zmiňováno v Kap. 5, jedná se o stanoviště 52 Lesy – přírodě blízké, 60 % přirozené dřevinné skladby. Nachází se podél dnes již nevyužívané železniční tratě Hostašovice – Nový Jičín. Podrobnější informace o druhové skladbě viz str. 17. Do zkoumaného území zasahuje jen okrajová část, většina stanoviště se nachází o něco východněji, celý segment je evidován jako funkční lokální biokoridor LBK 1. Celková rozloha segmentu i mimo zkoumané území je odhadována na max. 0,5 ha. Les není jinak chráněn.

Neupravený vodní tok Zrzávka s vyvinutými břehovými společenstvy

Podrobnější popis lokality z hlediska lokalizačního i druhového viz str. 22: stanoviště 111 Vodní toky – přírodní, bez úprav, s vyvinutými společenstvy. Toto ekologicky cenné stanoviště je obklopeno stanovištěm 58 Lesní porostní lemy – přírodě blízké, s převahou přirozených druhů (viz str. 19). Stanoviště je cenné pro vyvinutá lužní společenstva stromového, keřového i bylinného patra. Není nijak chráněno ani evidováno.

Obr. 21: Segment přírodě blízkého lesa (vlevo), vrbina v místech ústí toku Zrzávka do Kacabajky (foto archiv autorky, duben - květen 2012)

7 Závěr

Zkoumané území se po terénním průzkumu a mapování jeví jako pestrá mozaika rozdílných krajinných prvků a stanovišť. Většina území je antropogenně silně ovlivněná (lada, polokulturní louky, orná půda, monokulturní lesy), či přímo antropogenně dotvořená (vodní nádrž apod.). Ale najdeme zde také ekologicky cenné segmenty krajiny s vysokou ekologickou hodnotou – segment přírodě blízkého lesa či vyvinutá lužní a mokřadní společenstva vodních toků, na které by měl být brán ohled při budoucích zásazích do krajiny v území.

Ve zkoumaném území můžeme pozorovat snahu dotváření krajinných prvků, jako jsou liniová společenstva (především na kopci Horní Kout), konkrétně vysazováním ovocných stromů. Tato snaha je z hlediska kulturně využívané krajiny velmi přínosná a má velký potenciál při obnově a zlepšování přirozených funkcí krajiny.

8 Literatura a prameny:

- BARTOŇ, L.: Veřovické vrchy a Mořkovsko- veřovická kotlina. Místopisný dějinný vývoj – kronika. Hodslavice, 1991.
- CULEK, M. a kol.: *Biogeografické členění České republiky*. 1. vyd., Enigma, Praha, 1996. 244 s. ISBN 8085368803.
- CULEK, M. a kol.: *Biogeografické členění České republiky II. díl*. 1. vyd., AOPK ČR, Praha, 2005. 800 s. ISBN 8086064824.
- DEMEK, J., MACKOVČIN, P. a kol.: *Hory a nížiny – Zeměpisný lexikon ČR*. 2. vyd., Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Brno, 2006. 580 s. ISBN 8086064999.
- HANZELKA, F.: *Palackého rodná obec – Kronika Hodslavic*. 1. vyd., Národní knihtiskárna, Nový Jičín, 1948. 232 s.
- QUITT, E. (1975): *Klimatické oblasti ČSR, Mapa 1: 500 000*. Geografický ústav ČSAV Brno
- LOKOČ, R. a kol.: *Vývoj krajiny v České republice*. 1. vyd., Lipka – školské zařízení pro environmentální vzdělávání. Brno, 2010. 86 s. ISBN 978-80-904807-3-5.

Webové stránky a mapové servery:

Geology: Mapový server České geologické služby [on-line]. Dostupný na WWW:

<<http://www.geology.cz/extranet/geodata/mapserver/>>.

Agentura ochrany přírody a krajiny ČR: Půdní mapy AOPK ve formátu pdf [on-line]. Dostupný na

WWW: <http://www.nature.cz/publik_syst2/files08/2523.pdf>.

Český úřad zeměměřičský a katastrální: VMS server ČÚZK [on-line]. Dostupný na WWW:

<<http://geoportal.cenia.cz>>.

Oficiální webové stránky obce Hodslavice – zajímavosti v okolí [on-line]. [cit. 30.3.2012].

Dostupný na WWW: <<http://www.hodslavice.cz/zajimavosti-v-okoli>>.

VÚV TGM: Hydroekologický informační systém VÚV TGM [on-line]. Dostupný na WWW:

<http://heis.vuv.cz/data/webmap/isapi.dll?map=mp_heis_voda&>.

Turistika.cz: Český turistický portál. PP Pikritové mandlovce u Kojetína, PP Prameny Zrzávky [on-line].

Dostupný na WWW:

<<http://www.turistika.cz/mista/pikritove-mandlovce-u-kojetina>>.

<<http://www.turistika.cz/mista/prameny-zrzavky>>.

Laboratoř geoinformatiky Fakulta životního prostředí Univerzity J.E.Purkyně: *Prezentace starých mapových děl z území Čech, Moravy a Slezska* [on-line]. [cit. 21.4.2012]. Dostupný na WWW:

< <http://oldmaps.geolab.cz/>>.

9 Přílohy

Krajina mapovaného území ve fotografiích začátkem 70. let a dnes

Obr. 22: Pohled na hráz Kacabajky
(zdroj: archiv OÚ Hodslavice, foto autorky, duben 2012)

Obr. 23: Pohled z Kacabajky na Horní Kout
(zdroj: archiv OÚ Hodslavice, foto autorky, duben 2012)

Obr. 24: Stavba rekreačního zařízení na břehu Kacabajky
(zdroj: archiv OÚ Hodslavice, foto autorky, duben 2012)

Obr. 25: Vstup do lesa jižně od Kacabajky
(zdroj: archiv OÚ Hodslavice, foto autorky, duben 2012)